מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע: ויום טוב היה עושה לאוהביו: ת"ר מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והוו אזלי כולי עלמא בתריה כיון דחזיוהו לשמעיה ואבטליון שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן ייתון בני עממין לשלם אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן: **מתני'** [א]כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט מוסיף עליו כ"ג חשן ואפוד ומעיל וציץ באלו נשאלין באורים ותומים [א] ואין נשאלין אלא למלך ולאב ב"ד ולמי שהציבור צריך בו: **גמ'** ת"ר דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה משזר שמונה מעיל שנים עשר פרוכת עשרים וארבעה חושן ואפוד עשרים ושמונה חוטן כפול ששה מנא לן דאמר קרא [1]ויעשו את הכתנת שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר חמשה קראי כתיבי חד לגופיה דכיתנא ניהוו וחד שיהא חוטן כפול ששה וחד שיהיו שזורין וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש וחד לעכב מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא אמר רבי יוסי ברבי חנינא דאמר קרא בד דבר העולה מן הקרקע בד בד ואימא עמרא איפצולי מיפצלא כיתנא נמי איפצולי מפציל כיתנא אגב לקותיה מפציל רבינא אמר מהכא [2]פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם אמר ליה רב אשי הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה ולטעמיך הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו [3]כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי (לשרתני) הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא משזר שמונה מנא לן דכתיב [4]ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר ויליף משזר משזר מפרוכת מה להלן עשרים וארבעה אף כאן עשרים וארבעה דהוה כל חד וחד תמני ונילף מחשן ואפוד מה להלן עשרים ושמונה אף כאן עשרים ושמונה דנין דבר שלא נאמר בו זהב מדבר שלא נאמר בו זהב לאפוקי חשן ואפוד שנאמר בהן זהב אדרבה דנין בגד מבגד לאפוקי פרוכת דאהל הוא אלא דנין מאבנט ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב ואין דנין דבר שאין בו זהב מדבר שיש בו זהב רב מרי אמר [5]תעשנו כתיב תעשנו לזה ולא לאחר רב אשי אמר [6]ועשית כתיב שיהיו כל עשיות שוות והיכי נעביד נעביד תלתא דעשרה עשרה הוו להו תלתין נעביד תרי דתשעה תשעה וחד דעשרה אמר קרא ועשית שיהיו כל עשיותיו שוות מעיל שנים עשר מנא לן דכתיב [7]ועשית את מעיל האפוד

כליל

מריח מים. בני תורה: **לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה.** ליטול רשות ממנו ולפרוש לגד ביתן: **ייתון בני עממין לשלם.** לשון גנאי הוא לפי שבאו מבני בניו של סנחריב כדאמרינן במסכת גיטין (דף מז:): **דעבדי עובדא דאהרן.** רודפי שלום: **דלא עבד עובדא דאהרן.** שהוניתנו אונאת דברים ואמר מר (ב"מ נח:) לא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה) באונאת דברים הכתוב מדבר אם היה בן גרים לא (א) יאמר לו זכור מעשה אבותיך: **מתני' בכתונת ומכנסים וכו'.** אהדיוט קאי: **באלו נשאלים.** כהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים: **גמ' דברים שנאמר בהן שש.** כולה מפרש לקמן: **חוטן כפול ששה.** ששה כל מין ומין שבו: **משזר.** בלא שש ואין זאת אלא רימונים: **שמונה.** כל חוט של כל מין שבו כפול שמונה ועל פי חשבון זה מעיל שכולו מין אחד חוטו כפול י"ב פרוכת חוטו כפול כ"ד שכל מינין שבה כפולין יחד וכולה מפרש לה לקמן: **חמשה קראי כתיבי.** גבי הדדי והוה סגי ליה בחד ונכתביה לבסוף: ה"ג **ויעשו את הכתנות שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר.** ובד הוא שש הרי חמשה והשתא דאבנט צריך למיכתב על כרחך דאיכא מיני אחריני בהדיה: **שיהו שזורין.** יחד כולן ששה: **לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש.** שיהא אף הן חוטן כפול ששה ולקמן מפרש מאי ניהו: **דבר העולה מן הקרקע בד בד.** הפשתן והקנבוס אין להן בדים וענפים כעלים אלא עלין ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי: **מפצל.** יש בו נימא מתחלקת לשתים. ואל תתמה שאף בשער זקן התחתון מצוי כן: **כיתנא נמי מפציל.** כשכותשין אותו נחלק לכמה פיצולין: **אגב לקופיה.** שמקישין עליו: **פארי פשתים.** ובתורה כתיב ואת פארי המגבעות שש: **בן נכר.** שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שהוא ערל לב וכן ערל בשר שמתו אחיו מחמת מילה לא יבא אל המקדש: **מאן אמרה.** מאין למדו דבר זה ששנינו בפרק שני דזבחים (דף טו:) שהכהן ערל עבודתו פסולה: **מה להלן עשרים וארבעה.** שהרי ד' מינין יש בה וכל מין ומין כפול שש אף כאן כ"ד וכאן ג' מינין יש דהוו להו כל חד וחד תמני: **אלא מאבנט.** דיש בו נמי ארבע מינין וכל אחד כפול ששה וכשחוזרן יחד הוו להו כ"ד: **תעשנו כתיב.** בחשן לפיכך אין למידין ממנו: **ועשית.** כתיב ברימונים שיהו עשויות כל המינין שבו שוות הלכך לא אפשר בכ"ח דהיכי ליעביד וכו':

כליל

ואימא עמרא. מדלא פריך ואימא קנבוס שגם הוא עולה בד בבד היה מדקדק רבינו אפריס ז"ל דמה שאנו קורין קנבוס הוא פשתן ואסור לתפור בו בגדי צמר ורבינו חיים כהן ז"ל דוחה דהא דלא פריך ואימא קנבוס משום דבגדים כתיב וכל בגדים סתם שבתורה צמר ופשתים והקשה ריצב"א התינח לתנא דבי ר' ישמעאל דסבר הכי אבל לרבנן דפליגי עליה ומחייבי כל בגדים בציצית מאי איכא למימר וליכא למימר דכ"ע אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אלא דגבי ציצית דוקא מחייבים כל בגדים דמרבינן להו מדכתיב הכנף מין כנף וא"כ מאי פריך בריש פ"ק דיבמות (דף ד:) והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא ומנא ליה הא אי משום דקאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) אף כל צמר ופשתים ומסיק התם דלציצית איצטריך לימא דאיצטריך אף כל צמר ופשתים לאיתויי כלאים ואע"ג דכלאים בהדיא כתיב בהו צמר ופשתים נימא דאיצטריך אף כל כדי לאפטויי צמר ופשתים למאי דלא ידע אכתי התם דהפנאה משעטנז נפקא עד מסקנא אלא ע"כ הכנף הוי פי' הבגד וכאילו כתב הבגד ולהכי פריך ע"כ תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא דאם איתא דמחייבי בציצית כל בגדים מיתורא דהכנף אם כן מאי האי דקאמר ופרט באחד מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים אדגמר מנגעים דהוי צמר ופשתים נגמר מציצית דכתיב הכנף דהוי כמו הבגד ומיירי אפי' בשאר בגדים ולא דמי לאו בגד דמרבינן מיתורא דאו דכתיב גבי שרצים שאר בגדים אפי' לתנא דבי ר' ישמעאל בפרק במה מדליקין (ג"ז שם) ואפילו הכי לא פרכינן אדגמר ר' ישמעאל מנגעים ניגמר משרצים דאפילו שאר בגדים דהתם גבי שרצים משמעות בגד איני אלא צמר ופשתים ומאו הוא דמרבינן לשאר בגדים להכי ליכא למילף משרצים סתם בגדים הכתובים בתורה ולימא דכל בגדים בכלל אבל הכא הכנף כמו הבגד ואי סבירא ליה דרבא נגמר מהכנף לומר דכל היכא דכתיב בגדים בסתם כל בגדים בכלל ולמאי דפרשינן פ' שני דזבחים (א) דמכל גרעין של פשתן עולה קנה אחד ולא שני קנים מגרעין אחד ניחא דלא הוה מצי למיפרך ולימא קנבוס דקים ליה לגמרא דכמה קנים עולים מגרעין אחד. כל זה דקדק ריב"א:

ויליף משזר משזר מפרוכת מה להלן כ"ד וכו'. אין להקשות אדרבה נילף הכי מה להלן חוטן כפול ששה אף כאן כל חד ששה הרי י"ח ותו לא די"ל דתיבת משזר גמר ממשזר דהתם מה להלן השזירה כ"ד אף כאן השזירה כ"ד כי התם אי נמי י"ל אם איתא דלא הוה אלא י"ח מאי איצטריך שש יתירא למעיל שלא נאמר בו שש שיהא חוטו כפול ששה תיפוק ליה דנילף תכלת תכלת מפרוכת מה להלן תכלת שלה ששה אף מעיל שכולו תכלת חוטו כפול ששה ולא הוה מצי למיפרך כדפרכינן לקמן אדרבה נילף משוליו דשוליו נמי אין חוטן כפול אלא ששה:

נעביד

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה א:
יח ב שם הלכה ג:
יט ג שם פ"י הלכה יג:
כ ד ה מיי' שם פ"ח הל' יד:
כא ו שם פ"ט הל' ג:
כב ז שם פ"ו הל' טו:
כג ח שם פ"ט הל' ה:

רבינו חננאל

אתו שמעיה ואבטליון למיהב שלמא לכהן גדול, א"ל ייתי בר אהרן לשלם, אמרו ייתון בני עממין לשלם כו'. ירושלמי [למה] משמש בפנים בבגדי בד, א"ר חייא בר אבא כשירות של מעלה [כן שירות שלמטה] מה למעלה ואיש אחד בתוכם לבוש בדים, אף משרת למטה כתנת בד קדש ילבש. ולמה בחוץ בח', א"ר חנינא כנגד המילה שהיא לח' ימים, כדכתיב בריתי היתה אתו. ולמה אינו נכנס לפנים בבגדי זהב, א"ר לוי אין קטיגור נעשה סניגור. כהן גדול משמש בשמנה כלים כו'. ת"ר בגדים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה. משזר ח' נמצא המעיל י"ב, והפרכת כ"ד, והחשן והאפוד כ"ח. חוטן כפול ששה מנא לן. ומשנינא שיתא שש כתיבי בבגדי לבן ואלו הן, ושבצת הכתנת שש. ועשית מצנפת שש. ויעשו את הכתנות שש מעשה אורג וגו', ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש. ואת מכנסי הבד שש משזר. ואת האבנט שש משזר. מצנפת והמגבעת אחת היא. קרא אחת לגופיה שיהיו של בוץ והוא פשתים. גמרא גמירי לה דהאי בד פשתים הוא ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא ומכנסי פשתים. וחד שיהו שזורין. וחד שיהא חוטן כפל ששה. וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש. וחד לשאר מינין שיהיו גם הם חוטן כפול ששה. וחד לעכב שאם אינן חוטן כפול ששה פסולין הן. שש חוטן כפול ששה כמשמעו, אלא משזר שמונה מנא לן. ואמרינן כתיב בשולי [ה]מעיל שלשה מינין, תכלת וארגמן ותולעת שני משזר, וכתיב בפרכת שש משזר ארבעה מינין, והן בכל אחד ו' הרי כ"ד. ויליף שולי [ה]מעיל מפרכת משזר בגזירה שוה, מה בפרכת כ"ד חוטין אף שולי המעיל כ"ד חוטין. ובשולי המעיל ג' מינין נמצאו ח' חוטין בכל מין. ח' בתכלת. ח' בארגמן. וח' בתולעת שני. ואמאי לא יליף שולי המעיל מן האפוד והחשן דאינון כ"ח חוטין, משום דכתיב בהו זהב, ושולי המעיל ופרכת לא כתיב בהן זהב. אדרבה דנין כלי מכלי לאפוקי פרכת דאהל הוא, ושנינן אלא שולי המעיל מן האבנט גמר, דאית ביה ד' מינין וכתיב ביה נמי [זהב]. רב אשי אמר שולי המעיל מן האפוד לא יתכן ללמד ממנו להיות חוטן כ"ח כי בשולי המעיל שלשה מינין אם תעשה בכל מין ט' לא יבואו אלא כ"ז חוטין, אם נעשה י' בכל מין הנה ל', לעשות שנים מהן ט' ט' ואחד י'. ועשית כתיב שיהיו כל החוטין שוין, הילכך לא אפשר ולפיכך לא גמר מיניה. מעיל י"ב חוטין הוא, מין אחד תכלת שנאמר ועשית את מעיל האפוד

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מט:, ב) [לעיל לה:], ג) [זבחים יח:], ד) סנהדרין כב: פג: תענית יז: מו"ק ה. זבחים יח: כב:, ה) [ליתי' בקרא], ו) [נ"ל דא"כ], ז) [דף יח:],

תורה אור השלם

1. ויעשו את הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: שמות לט כז
2. פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע: יחזקאל מד יח
3. כה אמר אדני יי כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לכל בן נכר אשר בתוך בני ישראל: יחזקאל מד ט
4. ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר: שמות לט כד
5. ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה אתו: שמות כח טו
6. ועשית על שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב: שמות כח לג
7. ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת: שמות כח לא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלא עבד כו' ואמר מר אל תונו (ע"ש כאן):

הגהות הגר"א

[א] מתני' ולאב"ד. נ"ל ולכ"ד (וכ"ה במשניות וכר"ח סוף פרקין):

מוסף רש"י

דבר העולה מן הקרקע בד בד. קנה יחידי מכל גרעין ולא ב' קנים עולים מגרעין אחד (זבחים יח.). **דבר זה.** דכהן ערל פסול לעבודה (סנהדרין כב:). **כל בן נכר ערל לב.** כהן מומר לעבודת כוכבים שהוא ערל לב ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים (סנהדרין פג:) שנתנכרו מעשיו מחמת ערלת לבו שהוא ערל לב רשע (זבחים יח:). **וערל בשר.** שמתו אחיו מחמת מילה (סנהדרין שם ושם וזבחים שם) ולא רצו למולו שירא פן ימות גם הוא כאחיו (מו"ק ה.). **לא יבא אל מקדשי.** והיינו אזהרה מדברי קבלה בעלמא ולא לקי עלה (סנהדרין פג.).

תוס' ישנים

ויכלו לעסוק בתורה: אמר ר' זירא אמר קרא כו' חמשה קראי כתיבי כו'. כפי' ר"ח גרים שיתא שש כתיבי ואלו הן ושבצת הכתונת שש ועשית מצנפת שש ויעשו [את הכתנות שש ואת] המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר חד קרא לגופיה וחד שיהא שזורין וחד שיהא חוטן כפול ששה וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש וחד לשאר מינין שיהא חוטן כפול ששה והשתא כולה שש מיותרין דגלויי שני כחד שש ובעשייה כולן מיותרין חוץ (א) מבד דכתיב גבי מכנסים שלא הוזכר כלוי ובספרי רש"י נראה דמספיק כל יתורי מחד קרא מדלא כתיב הכל תעשה משם אומר ריב"א כי מצנפת ומגבעות הכל אחד ומוכחין כראש אלא המצנפת היא בראש כ"ג והשובה יותר כמו צניף מלוכה ומגבעות היא מצנפת של כהנים הדיוטים כדאמר בזמן שהמצנפת בראש כ"ג כו' ולהכי כתיב מצנפת לשון יחיד ומגבעות לשון רבים ולכך קורא לה נמי מצנפת שהיא [מינה] דומה לשל כהן הדיוט לפי שהיה צריך להניח על ראשו ציץ ותפילין וכהן הדיוט לא היה מניח אלא תפילין בלבד ולא היה מכסה אלא הראש ומיהו קשה לי לפירושו למה היה בגדי כ"ג של יוה"כ מצנפת דשם לא היה לא ציץ ולא תפילין י"ל שלא חילקו במצנפת ולע"פ שאבנט היה חלוק משל שאר ימות השנה אבל קשה לי לרבי דוסא דאמר לעיל (דף כג:) אבל כשרין לכהן הדיוט הא איכא מצנפת י"ל לבד ממצנפת קאמר וא"ת הא אמר לעיל (דף כה.) ניטל מצנפתו של אחד מהם אלמא גבי כהן הדיוט נמי קרי ליה מצנפת י"ל דודאי בלשון תלמוד אין חילוק ומשונה הוא מלשון המקרא דלשון חכמים לעצמו שהרי כמו כן מצינו כשוק של שלמים דפליגי על ר' יהודה בסוף משנה דפרק הזרוע (דף קלד:) שהיא מן הארכובה ולמעלה אף על פי שבכל מקום בתלמוד קורא שוק מן הארכובה ולמטה כדאמר במסכת חולין (דף קכ.) דהוה ליה איסתוירא מעל ושוקא מעל דמעל וכן שוק דרים להלכות חשיב ליה למטה מן הארכובה ולפירושו זה משמע שסובר ריב"א שמלין הוא על ראש במקום שער ולא על פדחת ולע"ג דכתיב על מצח היינו מעל המצח ה"נ היינו מצח ומצח קרוי ראש בלשון תורה ולא פדחת ולע"פ שבלשון תלמוד מצח היינו פדחת כדאמר בהמפלת (דף כג:) המצח והגבינים והעינים כו' ללשון תורה לאחד כדפרי' גבי מצנפת ולא כפרש"י שפי' שמלין היה על פדחת שמלין על מצח ממש

א) נ"ל משם.